

Poštšina plačana v gotovini.

UTRINKI.

ZBRALA TADEJA.

Kultura napravi človeka svobodnega, zrelega, nikdar pa ne znanje. Kultura je gospodinja, vse stroke in znanja so le njene dekle. *Finžgar.*

Brez trpljenja je človeku težko biti dobremu. *VI. Levstik.*

Velika nesreča prežene človeku hude strasti iz srca kakor vrt-narjeva roka škodljivi plevel iz vrta; duša mora biti vsaj nekaj časa pokopana v težavah, da se razvije v svoji moči in lepoti.

Namen zemeljskega življenja je, da ponudi duši na izbiro dve poti: pot do jaza in sveta — in pot do Kristusa, do Boga . . . In kar si izbere človek, si izbere za vso večnost: *Jörgensen.*

○○○○©○○○○

PIŠEMO.

TADEJA.

nogo jih je, ki pišejo. Vsi! Pišejo dnevnik, kadar jim je polno srce; snujejo verze, ki jim vzbujajo v samotnih urah lepe in svetle spomine; pišejo s krvjo in z bolečino v srce. Vsak piše . . .

Marsikdo ima dnevnik skrit med starimi knjigami, da ga nihče ne najde. Drugi pokaže na skrivaj verze samo svojemu prijatelju. Oni, ki piše v srce, zapre s trpljenjem popisano knjigo, da ne vidi vanjo nihče. Morda se včasih zgodi, da jo le za hip in s trepetajočo roko odpre za špranjo na široko, da pogleda vanjo najbližji. A takoj jo zopet zapre.

Vsak piše . . .

Tudi jaz pišem. Ko se je prvokrat zganilo v srcu, ko sem napravila prvi korak v hrib, sem začela pisati. Do tedaj sem živela kot v sanjah, živela kot živi otrok: ne loči dneva od noči in ne solz veselja od solz žalosti.

Ko sem začela pisati, je postalo življenje drugačno. V srcu je pela pesem, včasih vesela, drugič žalostna. Korak se je više in više vzpenjal v hrib, moje obzorje se je širilo, oči so videle več in več . . .

Jaz pa pišem in pišem . . .

Še vedno stopam v hrib. Visok je in ne vidim vrha. A ne stopam sama. Pred menoj in za menoj gre mnogo mladih deklet. Vse! In vse so moje sestre. Vse gremo dalje v hrib, z vsakim dnem smo višje, vsak dan vidimo več . . .

Vse pišemo. Niso to dnevniki, da bi jih morale skrivati med starimi knjigami. Tudi verzov ne snujemo, da bi zabavale ž njimi prijatelje. Srce je knjiga, kamor pišemo. Ko stopamo v hrib, v življenje, ga spoznavamo, in ko bomo vrhu hriba, bo srce popisana knjiga spoznanj . . .

•••○○○○•

JUDITA ALI DEKLE IN SVET.

PO NEMŠKEM PRIREDILA LJUDMILA LEDERHASOVA.

IV.

Judita je vzela s seboj na nevarno pot deklo. V družbi zveste služabnice je bila bolj varna, zakaj njena lepota bi jo bila mogla pripraviti v veliko nevarnost. In še nekaj! Molila je — že doma v sobici je pričela, po cesti, po hribu navzdol je nadaljevala. Le tako se je mogla zares prav pripraviti za veliko delo.

In pozneje, ko je bivala v sovražnem taboru, obdana od nevernih ljudi, obkoljena od nešteti nevarnosti, je hodila v trdih nočeh, ko je tabor že davno miroval, ven v dolino Betulije — molit. Gori na višini stradajoče, obupajoče mesto, za njo sovražni tabor — pred njo groza vsled bližajoče se pogube in smrti, za njo pijano veselje nad skorajšnjo zmago — med tema mejnikoma stoji Judita in drži roko na velikem kolesu usode. Samo zasukati ga je treba — pa bo oznanjalo Betuliji rešitev, Holofernu in njegovim pogubo.

Tako veliko dejanje, naloženo dekliškim ramam, se ni moglo posrečiti — brez molitve. In Judita je molila — do zadnjega trenutka, ko je zablisnil v njeni roki usodni meč. — — —

Važen korak v življenju storiti brez Boga, je lahkomišelnost in pogubna. Zato pride tolikrat žalosten konec, obupen polom. Tukaj, kjer stoje mejniki tvojega življenja, — med Betulijo in asirskim taborom, med domačijo in divjim svetom, med prostim deklištvom in zakonsko vezjo, sploh pred vsakim važnim korakom v življenju — tukaj pokliči, dekle, svojega Boga za svetovalca, da ne boš hodila sama, da boš imela svetlo luč, da boš imela tolažbo, — zakaj svet pripravlja tudi bridke ure! — da boš trdno stala v svoji dekliški krasoti, v neomadeževani lepoti močna in pogumna v Bogu!

Bog in Judita — to je bilo dovolj za uničenje cele vojske! Bog in ti — to je dovolj, da te popelje srečno skozi vse šotore greha in da dobro prestaneš vse najvažnejše ure v življenju.

Judita in meč, Judita in smrt Holofernova, Judita rešiteljica vsega naroda! To je naloga samo za prav velike žene, ki jih izbere Bog izmed mnogih. In vendar tudi ti lahko vršiš vsaj del te naloge. Lahko braniš celo mesto pred naskakujočim sovražnikom, lahko pripraviš smrt Holofernu. Ali ni ta zavest vabljiva, to spoznanje podžigajoče?

Mnogo lahko storiš za kraljestvo človeških duš. Lahko rešiš duše neizkušanih deklet, če jim pokažeš pot v dobre hiše, v dobre organizacije. Celotno mesto si rešila, če si obvarovala pogube eno samo dekliško dušo. V naših časih je na stotine priložnosti, da se lahko izkažeš za rešilnega angela. Nešteto dekliških družb in društev potrebuje tvojega sodelovanja in tvoje pomoči. Bodi hitro pripravljena, če te poprosijo za delo. Tudi sama poprašaj, če jim nisi s svojo pridnostjo dobrodošla. Res, da je pogostokrat neprijetno biti v službi duš, toda zavedaj se, da si junakinja, če premagaš v sebi odpor. Zastavi torej pri takem delu ves svoj dekliški ponos in bodi v svojem delokrogu — mala Judita.

Če si izobrazena in se ti zdi, da si bolj ali manj vzvišena nad drugimi — kaj ko bi včasih stopila s svoje višine v nižino, med delavke in preprosta dekleta sploh, ki se niso mogle povzpeti tako visoko kot ti? Sprva te bodo morda sprejele brez zanimanja, celo začudene. Toda kmalu bodo spoznale, da imaš dobro srce, čuteče z onimi, ki morajo najlepša leta žrtvovati strojem, ki ne morejo uživati življenja, pa se dajo tako lahko zapeljati, da ga uživajo slabo. O koliko dobrega lahko storiš, če se ti ne upira posedeti na delavskih klopeh, da pripraviš delavkam nekaj nedeljskih ur čistega veselja v prijetno zabavni družbi!

Kako lepe slike so dekleta, ki se s tako požrtvovalnostjo posvete sosestram, ki vzamejo nase trud in žrtve, da rešijo duše! Ne boje se niti poti v sovražni tabor, če se jim na ta način obeta rešitev sestre iz rok Holoferna. Krog glave take deklice spleta Kralj in Ljubitelj duš svetlo krono, ki bo blestela nekoč nad njenim čelom, na njenih rokah pa bodo napisana imena onih deklet, katerim je bila zalvo Njega sestra in rešiteljica!

Ne zapiraj torej oči pred stisko svojega rodu! Stopi ven iz Betulije, pripravljena na vsako žrtev! Zaupaj v Boga in imej široko srce! Naš čas potrebuje junakinj, zahteva Judit! Junaških deklet hoče Bog, želi Cerkev, Holofernes je tu, našla ga boš! Vzemi meč, udari in rešuj, kjer moreš in kar moreš! (Konec.)

NALOGI DEKLIŠKE ORGANIZACIJE.

SLAVNOSTNI GOVOR MINKE ŽIROVNIKOVE NA DEKLIŠKEM DNEVU V MARIBORU 1924.

Demški pisatelj Wibbelt piše v svoji „Solčni knjigi“ to-le: Nekoč sem videl malo deklico, bledolično velemestno dete, kako je z vso ljubeznijo prinesla rožni grmiček na solnčen prostor v kotu dvorišča med visokimi stanovanjskimi hišami. Roža je bila uboga in slabotna in je v preprostem ilovnatem lončku komaj životarila, pa deklica je vdano čepela poleg nje in upirala vanjo oči kot mati na bolno dete. Vprašal sem jo, kakšne namene ima s cvetlico. Deklica je dvignila drobn obrazek in me resnobno pogledala: „Večkrat jo nesem na prosto — doma nimamo solnca“.

Bridka beseda — vzklika pisatelj — tako otroško vdano izgovorjena! O uboga deca, ki nimate solnca doma!

Sestre, to je samo podoba, pa seže do srca. Kako uboga šele tista deca, ki trpi pomanjkanje solnca, ki prihaja iz vseobsežnega srca dobre plemenite krščanske matere!

Povsem jasno je torej, kje morajo zastaviti naša ženska mladinska društva, če hočejo biti sedanjemu in prihodnjemu rodu v blagoslov. Ena zavest naj med nami vse drugače zaživi kot je živela doslej, zavest, da mora biti prvo načelo v programu naših organizacij to-le: Dolžnost vseh naših organiziranih mladenk se začinja doma v družini!

Mimogrede sem omenila preteklost naših organizacij. Ali se v preteklosti niso dovolj zavedale svojih visokih nalog? Ne bom na široko presojala njihovega dela — eno pa vem in to priznam: storile so, kar so mogle, in kar so storile, ni malo. Toda danes smo tu, da pogledamo v oči potrebam sedanjega časa in se zedinimo za veliko delo obnove v neposredni bodočnosti.

Kako si to delo mislimo, smo si te dni povedale, s te mi ugotovitvami pojdemo na podjetno delo!

Bodimo uverjene: Temeljno nalogo pri tem delu imajo še vedno kot so jo imele doslej najstarejše naše dekliške organizacije — Marijine družbe. Kakšno bo poslopje brez trdnega temelja? Marijine družbe so polagale in polagajo v srcih naših deklet temelj —: kar najgloblje, resnično notranje versko življenje, kolikor mogoče oseben stik z nadsvetom, z Bogom, in to po Mariji, najboljši materi. Marijine družbe gredo izmed vseh krščanskih organizacij najbolj naravnost do cilja in to tudi najlažje store, ker so jim na razpolago najučinkovitejša sredstva: zakladi milosti božje. Marijine družbe naj ostanejo še nadalje centralno žarišče vsega organiziranega dekliškega življenja in vsa druga organizacija naj mladenk nikakor ne odvaaja od kongregacije, temuč naj jim kaže in uravnava pot do nje!

V zelo tesnem stiku z Marijino družbo in s cerkvenim življenjem sploh so vedno ostale naše častitljive Dekliške zveze. Koliko so v teku desetletij do-brega storile za plemenitost dekliških src, koliko solčnih žarkov zanesle iz društvnih dvoran v družinske sobe — kdo bi mogel v par besedah po vrednosti izreči? Večina od vas, ljubljene zborovalke, ve o tem več kot jaz, saj so Dekliške zveze vzcvetele in cveto predvsem tu med vami, v vašem delu slovenske domovine, in premnoge med vami imate čast in veselje, da ste njihove zveste članice. Naj žive naše Dekliške zveze in zažive po končanih Mladinskih dnevih novo življenje, prežeto z globoko zavestjo, da so vrle sodelavke pri velikem delu za obnovo, ki je častna naloga naše dobe!

Pridružujejo se jim dekliški ali sploh ženski odseki po raznih prosvetnih društvih. Saj niso mogla krščanska prosvetna društva nikdar prezreti, koliknega pomena je, da pritegnejo k raznim panogam prosvetno-vzgojnega dela ženo, predvsem mladenko. Prosvetna društva tudi nadalje seveda ne bodo mogla pogrešati krepkega sodelovanja od naše strani, vendar, mislim, je za žensko mladino predvsem potrebno, da se čim bolj zbere in organizira v lastnih zvezah, lastnih odsekih, lastnih krožkih.

In sedaj, sestre, sem na tem, da spregovorim o naših Orlicah. Kot predsednici orliške organizacije mi ne boste zamerile, če prav posebno prisrčno pozdravim med vami sestre Orlice. — Orliška organizacija je še mlada, vendar ima za seboj svojo zgodovino. Ljudje imamo navado, bistvo vsake reči presojati po zunanjih znakih. Dva zunanja znaka, najbolj vidna znaka orliške organizacije sta: telovadba in kroj. Oboje nekaterim ne ugaja, vsled tega jim celotna organizacija ne ugaja. Toda to je površno gledanje. Poglejmo globlje! Če hoče biti orlišтво res dekliška organizacija, mora tudi ono uravnati svoj program po načelih, ki veljajo za vso dekliško vzgojo in izobrazbo, mora tudi ono kazati dekletu smer iz društva v domačo hišo, ne narobe: iz domače hiše v društveno sobo, v telovadnico, na izlet. Ne bi bilo prav, če bi mislile, da naše hiše po vaseh, trgih in mestih vzgajajo za orlišťvo — temuč tako mora biti, da naši krožki vzgajajo članice za hiše po vaseh, trgih in mestih. To je v skladu z načeli, ki sem jih ves čas v svojem govoru poudarjala.

Ali se orliška organizacija tega zaveda? Prosim vas, ne presojajte njenega dela zgolj po manj bistvenih znakih, pogledjte stvari do dna in sodite! Pogledjte naše glasilo, dekliški list „Vigred“, pogledjte naša tiskana Predavanja za dekliške sestanke, pogledjte naše vsakoletne obvezne prosvetno-vzgojne tekme, pogledjte naš trud za uvedbo gospodinjstkih tečajev po krožkih! V vsem tem boste videle naše resno stremljenje, da damo svoji organizaciji značaj resnične dekliške organizacije in nikakor ne kake športno-izletne zveze. Trdno hočemo naprej po začrtani poti in Mladinski dnevi bodo tudi nam nova pobuda za vsesplošno obnovitveno delo. Ko bodo naši krožki obhajali svoje desetletnice in petnajstletnice,

upamo z božjo pomočjo, da bodo sadovi tega truda za našo skupno obnovo že prav bogato dozorevali.

Čenjene zborovalke, ljubljene sestre! Govorile smo o delu žene, predvsem mladenke v javnosti, o njenem delu v organizacijah, v društvih, v krožkih. Pri govorjenju o tem nam je neprenehoma uhajal pogled iz te javnosti v zasebno življenje žene in mladenke — v njeno domačo hišo, v njen družinski paradiž. S tem smo nehote javno priznale, da smo si osvojile kot program za svoje socijalno delo besede Pija X., ki je rekel nekoč materam: „Največja socijalna delavka je tista žena, ki sploh socijalno ne dela. Vse vaše delo je samo poslanstvo krščanskega življenja v družini, poslanstvo ljubezni in poslanstvo žrtve“.

V tem smislu naj vzgaja vsa naša javnost žensko mladino in obnova bo prišla in preporod bo prišel, preden se bomo dobro zavedali. Žena, pa naj bo mladenka ali družinska mati, ima obširno socijalno polje doma v hiši, v domači družini. Temu socijalnemu polju in tisočermu drobnemu delu na njem moramo posvečati vso pažnjo in mu moramo priboriti veljavo najprej same pred seboj, potem pa tudi pred svetom. Borba za naše pravice bodi predvsem ta, da se bo naše tiho, skromno delo v družini spoštovalo in častilo kot enakovreden ženski poklic. Kdor koli podcenjuje vrednost malih in preprostih opravil, ki imajo pred Bogom tako silno veliko veljavo, kaže, da ni vzgojen in da ni na višku moderne izobrazbe. Borimo se tako dolgo za zmago tega prepričanja, da bo vsa naša okolica prepovedana z mišljenjem francoskega kralja Ludovika XIV., ki se je na stopnicah naprej ognil najnižji služkinji svoje palače in jo naprej pozdravil. To je kraljevsko mišljenje o ženskih pravicah, to je spoštovanje do ženskega poklicnega dela! Kadar bomo same v sebi imele to spoštovanje in kadar bo svet okoli nas poznal to spoštovanje, takrat ne bo več treba povzdigovati glasu za ženske pravice v javnosti, zakaj vsaka žena bo našla svoje pravo mesto in bo v svojem delokrogu resnično kraljica!

Vse, ki stremimo za tem ciljem, — Bog živi! Vse naše skupno delo za doseg tega cilja — Bog blagoslovi!

○○○◎○○○

MAGDALENA.

CILKA ŠORLIJEVA.

Tiho sem stala za Njim.
V duši skeleče spoznanje,
v srcu bolestno kesanje — — —

Ni se ozrl!

Padla sem k nogam Njegovim.
Vame pogled je uprl
tožen, globok — — —

Vročeske sem plakala,
čudno zaupno sem čakala.

O melodija,
divnoubrana:
„Vstani, Marija!
Mnogo grešila,
več si ljubila —
Mir moj s teboj!“

V veličini božje ljubezni
vsa se izgubljam.
Z nemo hvaležnostjo
noge Mu svete poljubljam.

○○○○○○○

V ALBUM.
ZVONA PRIMČEVA.

Pesem bi rada v spomin Ti zapela Šopek bi rada Ti v dar poklonila,
kot jo borovci naši pojo. — ljubeče ciklame da so —
A pesem, hotela bi, da je vesela, a kri se na njih v rubin je strdila,
borovci pa tožijo . . . ciklame rdeče mrjo — — —

Srečo bi rada Ti zlato želela
kot jo na krilih ptice neso:
sinoči za njimi sem k zarji hotela,
pa so utonile v njo — — —

OO

ZA KRUHOM.

POVEST. — POLJSKI SPISAL HENRIK SIENKIEWICZ.

(Dalje.)

Dedno hujši glad je začel z železno roko grabiti v Lovrenčevo notranjost. Sedel je ondi mračen in mrkel, na obrazu pa se mu je bralo, da dozoreva v njem strahotna namera. Kdor bi imel priliko videti ta obraz, bi se bil zdrzil nad njim, zakaj imel je izraz lačne zveri ali ptice ujede, a obenem je kazal tako obupen mir kot ga ima obličje umrlega človeka. Ves ta čas se ni odzval Maruški niti z eno besedo; šele ko je legla noč, ko se je pristanišče popolnoma osamilo, je dejal s čudnim glasom:

„Maruška, pojdiva!“

„Kam pojdeva“, je vprašala kot v sanjah.

„Na oni oder nad vodo. Legla bova na deske in zaspala.“

In sta šla. Ker je bila popolna tema, sta se morala z veliko previdnostjo plaziti dalje, da nista padla v vodo.

Amerikanski odri iz desk in hlodov so imeli lične ovinke in nekaj lesen hodnik, na čigar koncu je bila tribuna iz desk, na njej pa velik oven za zabijanje kolov. Naj tej tribuni, ki je bila za obrambo pred dežjem pokrita z majhno streho, so stali delavci, ki so bili zaposleni pri ovnu, toda v tem trenutku ni bilo nikogar ondi.

Ko sta dospela na tisto mesto, je dejal Lovrenc:

„Tu bova spala.“

Maruška se je bolj zgrudila kot legla na deske in kljub temu, da so ju precej napadli roji moskitov, takoj globoko zasnula.

Nenadoma jo je sredi trde noči prebudil Lovrenčev glas:

„Maruška, vstani!“

Nekaj tacega je bilo v tem klicu, da se je namestu prebudila.

„Kaj je, atek?“

Sredi nočne tišine in teme je glas starega kmeta odmeval votlo, grozeče, vendar mirno:

„Dekle! Ne bo ti treba od gladu umirati. Ne boš mi hodila pred tuja vrata prosit kruha. Ne boš mi spavala pod milim nebom. Ljudje so te zapustili, Bog te je zapustil, usoda te je strla, naj te smrt vzame v svoje naročje. Voda je globoka, ne boš se mučila.“

V temi ga ni mogla videti, čeprav so se ji oči od začudenja široko razklenile.

„Utopil te bom, nesrečnica, in sam bom utonil s teboj“, je govoril dalje. „Ni rešitve za naju, ni ga usmiljenja nad nama. Jutri te ne bo mučil glad, jutri ti bo bolje kot danes . . .“

Ne! Ona ni marala umreti! Imela je osemnajst let in tisto navezanost na življenje, tisto bojazen pred smrtjo, ki je lastna mladosti. Vsa njena duša se je do zadnjih globin uprla misli, da bo jutri mrlič, da pojde v neznano temo, da bo ležala v vodi med ribami in pošastmi, na blatnem dnu. Za nič na svetu! Nepopisna tesnoba jo je obšla v tem trenutku in rodni oče, ki je tako čudne reči govoril v temno noč, se ji je zdel njen zli duh.

Med tem sta obe njegovi roki počivali na njenih vpadlih ramah in glas mu je govoril dalje, še vedno z onim strašnim mirom:

„Če boš tudi kričala, nihče te ne bo slišal. Samo pahnem te in vse bo minilo preden se zmolita dva očenaša“.

„Ne, atek, ne! Ali se res ne bojite Boga? Atek predragi, atek zlati, usmilite se me! Kaj sem vam naredila? Saj nisem nič tožila nad svojo nesrečo in sem z vami prenašala glad in mraz . . . Atek!“

Njegov oddih je postal nagel, roki sta stisnili kot klešče — ona se je vedno obupneje branila smrti.

„Usmilite se, milost, milost! Vaše dete sem, nesrečna sem in bolna. Saj tako ne bom dolgo na svetu. Bojim se vas!“

Tako je ječala in se oprijemala obleke očetove, ustnice je pa proseče pritiskala na roke, ki so jo pehale v brezdno. Ali vse to se je zdelo, da njega le še podžiga. Njegov mir je prešel v blaznost — začel je sopihati in hropsti. Od časa do časa je bila med njima tihota, da je bilo na obrežje slišati zgolj hropenje obeh, prerivanje in pokanje desk. Noč je bila trda in gluha, pomoči upati od nikoder, saj v tem skrajnem koncu pristanišča še podnevi ni bilo razen delavcev žive duše.

„Milost, milost!“ je presunljivo krikala Maruška.

Tedaj jo je z eno roko na vso moč potegnil prav na rob odra, z drugo jo je bil po glavi, da bi udušil njeno kričanje. Pa saj tudi brez tega njeni kriki niso našli odmeva, samo pes je lajal daleč nekje.

Deklica je čutila, da ji pojemajo moči. Končno so ji noge izgubile tla in le roke so se še oklepale očeta, toda tudi roke so slabele. Klic po rešitvi je postal tišji in tišji, pod rokami se je utrgala zaplata na očetovi suknji — in Maruška je čutila, da pada v globočino . . .

Tako je padla z odra, med potjo pa se je vjela na deskah in obvisela nad vodo.

Kmet se je sklonil in — strašna beseda! — skušal odklopiti njene prste!

Trume misli — kot jate splašenih ptic — so ji preletavale glavo, bliskovito: Lipinci, vodnjak na vedro, slovo od doma, ladja, burja, litanije, beda v New-Jorku. In sedaj — kaj se godi ž njo? Pred seboj vidi velikansko ladjo in na njej množico ljudstva in iz množice dvoje rok, ki se vzpenjata proti njej. Sveti Bog! To je Jasko, on steza roke, nad ladjo in nad Jaskom pa Majka Božja z jasnim nasmeškom. Ob tem pogledu zavpije Maruška: Gospa presveta, Jasko, Jasko!“ Trenutek še . . . Zadnjič dvigne oči do očeta: „Atek, tam je Mati Božja, Mati božja!“

Trenutek še in prav tiste roke, ki so jo pehale v vodo, grabijo sedaj medle dlani in jo naravnost z nadčloveško silo dvignejo kvišku. Zopet začuti pod nogami trda lesena tla, zopet jo objamejo roke, in to roke očetove, ne rabljeve, in glava se ji zgrudi na očetove prsi.

Ko se je prebudila iz omedlevice, je videla, da leži pokojno pri očetu. Če-

prav je bila tema, je opazila da leži oče sključen in da ga pretresa votlo, bridko ihtenje in mu razriva prsi.

„Maruška“, je spregovoril končno z glasom, ki se je trgal od joka, odpusti mi, dete moje!“

Deklica je v temi poiskala njegove roke, pritisnila nanje ustnice in rekla:

„Atek, naj vam gospod Jezus odpusti kot vam jaz odpuščam“.

Iz blede svetlobe, ki je že nekaj časa rasla na obzorju, se je izvil polni mesec, velik in jasen. Tedaj se je zopet zgodilo nekaj čudnega. Maruška je videla, kako se od meseca trgajo cele jate angelcev, kakor zlate čebele, in po luninih žarkih plavajo prav do nje, šelestijo s krili, se kretajo, zvijajo in pojo z otroškimi glaski:

„Deklica izmučena, mir s teboj! Ptičica uboga, mir s teboj! Cvetka bujno cvetoča, vdana in tiha, mir s teboj!“

Tako so peli in trosili nanjo čaše belih lilij in drobne srebrne zvončke, ki so cingljali:

„Sèn tebi, deklica, sèn tebi, sèn, sèn, sèn!“

In storilo se ji je tako dobro, sladko in pokojno, da je v resnici usnula.

Noč je minevala in bledela. Danilo se je. Jutranji svit je pobelil vodo. Jadrniki in dimniki so se začeli vzpenjati iznad mrakov in približevati očem. Lovrenc je že klečal sklonjen nad deklico.

Mislil je, da je umrla. Njeno vitko telesce je ležalo brez življenja. Oči so ji bile zaprte, obličje belo kot platno, mirno in mrtvaško. Zaman ji je stari potresal ramena; ni trenila, ni odprla očesa. Lovrencu se je zdelo, da prihaja smrt tudi do njega, toda ko ji je položil roko na usta, je čutil, da še diha. Srce je bilo v njej, čeprav slabo; toda bilo je jasno, da utegne vsak čas umreti. Če se iz jutranje megle porodi lep, jasen dan, če jo ogreje solnce, se bo predramila. Drugače se ne zbudi nikoli več.

(Dalje)

○○○○

POMENKI O LEPOTI.

PRIPOVEDUJE GOSPODIČNA LEPOČUTNA.

(Dalje.)

Lepota v naravi. In sedaj je čas, da preidemo v pristo naravo, ki nam nudi lepega in pristno okusnega v tako obilni meri, da te lepote nikoli ne moremo izčrpati. Zato je prosta narava najboljša šola za izobražanje okusa in lepotnega čuta. Zunaj pod milim nebom si človek oddahne: čuvstvo prostosti ga objame, vesela in vzvišena ubranost mu zapoje v duši. Vse se zbudi v njem in sili k razmahu. Lepe, pobožne misli vstanejo v srcu. Čuti se v neposredni božji bližini, ko ogleduje čuda njegove vsemogočnosti: brezmejno morje, s cvetjem posejane poljane, valujoče žitno polje, nebotične gore. In zvezdnato nebo ob jasnih večerih! Slutnja neskončnosti se ga polasti: nebo govori o krasoti božji . . .

Veselje v naravi je najčistejše veselje, ki odvrča od plitvih in nizkotnih zabav. Zato je treba že v otroku in sicer prav zgodaj buditi veselje in razumevanje za uživanje prirodnih krasot. Jemlji ga s seboj v naravo spomladi, ko tisoč in tisoč cvetov odpira nežne čaše, ko na vsaki veji pevajo ptički; poleti, ko zlato klasje sklanja bogate glave; jeseni, ko se drevesa šibe pod težo zrelega sadja; pozimi, ko vlada vsepovsod tihotni mir.

Na pisani množici cvetja, na valujočem žitnem klasju, na pisanem metulju, na modrem nebesnem svodu, na temnem gozdu z vsemi njegovimi tajnostmi, na vseh poedinih krasotah narave in na celotni pokrajinski sliki, ki se zdaj koplje v

zlati solnčni svetlobi, zdaj skriva za meglenim pajčolanom — na vsem tem in na premnogih izpremembah vsak dan in ob vseh letnih časih ima otrokova duša, ki tako hrepeni po izpremembi, dovolj zabave in bogate hrane. Otrokov vzbujajoči se lepotni čut pa najde v vsem tem najlepšo priliko, da se pravilno in smotrno razvija in raste.

Ako si otroka že v zgodnji mladosti na ta način uvedla in usmerila v razumevanju prirodnih lepote, ga pozneje lahko prepustiš popolni prostosti, da sam hodi in išče in odkriva novih krasot. Ničesar, kar odkrije, ne bo ohranil zase. Sto in sto reči bo vedel povedati materi in bo nanje navezal ravno toliko vprašanj. V zabavnem — ne samo poučnem — tonu naj mu odgovarja in raj se spusti prav v njegove nižine, da tako sodeluje pri vsem njegovem razvoju. Otrok potem sam od sebe rad zopet in zopet opazuje tisto, kar je enkrat vzbudilo njegovo posebno pozornost. Lepota barv in oblik v naravi pa se vtiskuje v njegovo dušo ter globoko in trajno vpliva na prirojeno lepotni čut, ki se z ljubeznijo do narave izpopolnjuje. Opazovanje živali in rastlin, živih in neživih prirodnih tvorb — opazovanje vsega tega z veseljem in zanimanjem polnim srcem — je glavno sredstvo pri vzgoji in razmahu lepotnega čuta in tudi najuspešnejše zdravilo za skvarjen okus. Zato se vračajo nazaj k opazovanju narave mnogi, ki so bili prepojeni in prenašičeni z nezdravimi elementi lažiumetnosti in so izgubili smisel za pravo in pristno umetnost. In res: tu pri viru lepote se zopet navzamejo pristnega in zdravega okusa.

Tudi nam bodi narava učiteljica pravega okusa!

Upodobljajoča umetnost. — V prvih letih življenja je ravno umetniški element otrokove duše, namreč domišljija (fantazija), najvažnejši. Naši lastni mladostni spomini nam vedo o tem prav mnogo povedati. Domišljija nam je takrat slikala najlepše podobe, ki jih pozneje nismo nikdar videle, najbolj harmonične skupine barv, ki smo jih pozneje zastonj iskale. Stvorila nam je celó tako čudovitih lepote, da jih nobena umetniška roka ne more ustvariti.

Res da nam je ista fantazija napravila tudi slike in skupine, ki so bile sicer same na sebi prekrasne, ki jih pa nismo mogle spraviti v sklad z resničnim življenjem, ker takrat še ni bil razvit naš — razum. Ko smo pa dozorele za šolo, je prišel začetek čisto novega življenja: do takrat je opravljala v nas glavno življenjsko delo fantazija, zdaj pa je pričel svoje delo razum. (Sprejemanje zunanjih vtisov s pomočjo čutov je prešlo zdaj k pojmovni razlagi vsega doživljanega — s posebnim ozirom na praktično življenje.)

Seveda se skuša tudi šola prva leta prilagoditi otrokovemu razvoju iz predšolske dobe. Toda ne dolgo. Pozneje mora učitelj izrabljati vso svojo umetniško spretnost, da poda otroku one pojme, ki jih ne more sam resnično doživeti, da jih doživlja vsaj notranje in jih dodobra obdela.

Za razvoj lepotnega čuta in za razvoj zmožnosti umetniškega uživanja more šola le v omejenem obsegu skrbeti. Pač pa je naloga domače hiše, zlasti matere, skrbeti za to, da otrok ne hodi z zavezanimi očmi mimo lepote življenja in prirode, temveč da jih opazuje, gleda, razume in jih zna ceniti. Vaditi in pospeševati mora prožnost čutnic za sprejemanje vsega lepega in zato voditi otroka mimo vsega nelepega, grdega — k lepemu!

Otrok mora svojo okolico gledati in bistro opazovati. In to tudi hoče. Saj poznamo široko odprte oči in vprašajoče poglede naših malih. Prva otrokova pota ob materini roki ven v naravo so tudi prvi koraki na potu do umevanja lepote, do uživanja umetnosti v poznejšem življenju. Ob radovednih vprašanjih otrokovih ima mati dovolj prilike, da čisto neprisiljeno in neopaženo načne umetniško vzgojo. — Tudi otrokova primerjalna zmožnost, s katero loči lepo od grdega, pri-

merno od neprimerne, je nekak studenec življenjskih izkušenj, a obenem temelj za spoznavanje in gojitev umetnosti. Kakor vodi tiskanica (knjiga s podobami) otroka v kraljestvo fantazije, tako vodi pravilno urejena otrokova okolica polagoma v kraljestvo umetnosti.

Tudi željo po udejstvovanju je treba navrniti v smer umetniškega okusa. Res v tej dobi iz rok otroka še ne pridejo umetnine, toda udejstvovanje samo, najsi bo te ali one vrste, je dokaz, da otrok umeva zunanji svet, in je prvi način, kako se njegova prebujena notranjost na zunaj izraža. Otrokovo delo v pesku, v blatu, v ilovici, s svinčnikom na papir, z ogljem na steno, s pipcem na drevesno deblo, izdelovanje mlinčkov, strahov za vrabce, kolib na paši itd. itd. — vse to je izraz tega, kako je otrok s svojimi duševnimi močmi obdelal vse, kar je sprejel vase od zunanjega sveta. Že pri vsem takem udejstvovanju lahko opazujemo tehniko, sistem, ornamentiko, natančnost, čut za lepo, značilnost, kritiko, smotrnost, razsodnost, smisel za karikaturu, humor, vznešenost, navdušenje in vse druge lastnosti, ki so last pravega umetnika.

Škoda le, da otrok zaradi mnogih zahtev, ki jih stavi nanj učenje v šoli, teh zmožnosti ne razvija sistematično. Vendar so poedini otroci, ki kljub mnogovrstnemu učenju — menda res zgolj iz notranjega nagnjenja — najdejo še časa, da goje one zmožnosti, ki jih smemo imenovati umetniške. Taki nas potem nekoč iznenadijo z večjim delom, za katero so rabili mnogo časa in položili vanje svoje najboljše mlade moči. Navadno tak izdelek občudujemo — umotvor mu pravimo — a ne vemo, če je res umetnina. Lep je, nekaj posebnega se nam zdi, ugodno vpliva zavoljo skladnosti oblik in harmonije barv. Toda to še ni vse — do prave umetnosti mu še marsikaj manjka, ali o tem tu ne moremo dalje razmišljati. (Dalje.)

○○○(●)○○○

ODKRITJE NOVE AMERIKE.

PIŠE KRIŠTOF KOLUMB ŠT. 2.

(Dalje.)

Ali ni to resnično poduhovljenje dela z rokami, tistega dela, ki ga je poganstvo smatralo za nečastno, krščanstvo pa dvignilo iz nečastnosti in mrtvi snovi vdihnilo dušo?

V resnici nimajo prav tisti, ki od absolutne gospodinskega tečaja pričakujejo predvsem to, da zna narediti najokusnejših tort in luksuznega peciva, drugače se jim zdi, da se ni nič naučila. Resničen pomen takih tečajev je pa drugje — in to je — vzgoja duha in srca v veseli službi bližnjega.

To in še marsikaj takega sem bral nekdanj v knjigah. Lepe so se mi zdele te besede in učene, učene! Toda nič prav nisem vedel, kje bi dal njihovi vsebini prostora v življenju.

Sedaj so se mi pa začele odpirati oči. Nazorni ogled tečaja jim je pripomogel do tega. Spoznal sem, da tečaj in točno in večje izvrševanje gospodinskih nalog nima pomena zgolj za nasičenje različnih želodcev in zašitje raztrgane obleke, temuč še prav posebno za širjenje resnične omike med človeštvom.

Ta dekleta tu v sobi poleg mene se trudijo z vso pozornostjo, da prepoje in prešinejo vse svoje delo z duhom dovršene ljubezni do soljudi. In prav je, da se ta duh ljubezni začne v domači hiši. Ena dela za mamo, druga za brata, tretja za sestro, četrta za vse skupaj. Kar se bodo naučile, kar bodo delale v tečaju in pozneje, vse bo prišlo v prid vsej domači družini in po njej celi okolici — vsemu človeštvu. Njihove roke se sučejo v ljubezni za olepšanje življenja stoterih. Kar delajo, se s pridno in vestno vajo trudijo dovršiti kar mogoče popolno, popolno

v vseh podrobnostih in v celoti, in tako v službi drugih prekrasno vzgajajo same sebe, ker skušajo teoretično in praktično narediti vse kar moč natančno — in to z veliko vztrajnostjo tudi dosegaajo. Zraven si pa zapojo dekliško pesem in s tem najbolj dokumentirajo veselost srca, ki je ravno v veselosti najbolj plemenito in pripravljeno biti na uslugo sočloveku!

Zato je gospodinjski tečaj velika kulturna ustanova. In dekleta, ki gredo v gospodinjski tečaj iz notranjega nagnjenja in v njem do konca vztrajajo, se smeje imenovati srečne. Prišle so v pravo življenjsko šolo, ki jih vodi naravnost do resnične omikanosti in do najlepšega pojmovanja o ženskem poklicu.

Koliko pobude za plemenito dekle! Koliko netiva za vedno novo vzplamtevanje plemenitosti! Njen poklic jo ima sicer prikleniti na neprestane žrtve v službi bližnjega, toda prav s tem bo ostala v vednem stiku z živimi človeškimi bitji. In prav to je najboljša garancija za napredovanje v omikanosti, za hitro dozorevanje značajnosti.

Od najstarejših časov do danes trdijo modrijani, da je življenje v družbi s soljudmi, socialno življenje, najboljša šola za očiščevanje lastne notranjosti, za izruvanje samovoljnosti in samoljubnosti iz src poedincev. Zato priporočajo, naj vsakdo težave skupnega življenja prav pridno izrablja za izklesavanje svojega značaja. Če to veliko resnico do dna razumemo, moramo blagrovati tista dekleta, ki se pripravljajo na gospodinjski poklic. Življenje jih vodi v visoko šolo ljubezni do bližnjega in v še višjo šolo — zatajevanja in samopremagovanja. V tej šoli — če so prišle vanjo iz poklica! — bodo dozorele v kulturne žene!

„Ljubezen — in samo ona — dela naše mišljenje univerzalno,“ pravi lepo Foerster. Le ljubezen — srce — prodre do vseh človeških potreb, do vseh okolnosti in jih razume. Sama suha misel — razum —, ki ni prešinjena z ljubeznijo, je morebiti na videz zelo prava, toda gotovo je več ali manj ozkosrčna z ozirom na svoj ljubi lastni jaz. Zato — pravi Foerster — najdemo pogosto veliko duševno zrelost pri ženah, ki s premislekom služijo, nasprotno pa veliko duševno nezrelost pri moških, ki so sicer prišli na višek učenosti, o tistih vprašanih, ki prav za prav najbolj zaslužijo naslov modrosti, pa mislijo in govore kot veliki otroci.

„Sin človekov ni prišel, da bi si dal streči, temuč da bi stregel.“ Te besede Jezusove — pravi zopet Foerster — so globoko pomenljive: Najvišji prihaja med ljudi v podobi službe, da bi ljudje uvideli, da je tudi njim mogoče le po poti službe priti do Najvišjega.

Seveda vsakdanji človek to globoko resnico težko razume. Prepovršen je in prelahkomiseln. Le v velikih trenutkih se mu pogled takorekoč razširi, da vidi in spozna globlje nego druge dni. Srečen, če tako videnje ne gre brez sledu mimo njega, temuč ostane trajno in vtisne njegovemu mišljenju pečat.

Bila je žena, ki je morala izjemoma svojemu moži speči kruh. Navadno so ga dobivali od peka, toda nekoč ga ni bilo od nikoder. Žena se je na peko silno malo razumela. Vso noč se je trudila, da bi spravila krušno peč v primerno razpoloženje, pa se ji je še komaj posrečilo. Pa to bi še ne bilo tako hudo. Hujše je bilo, da so ubogo ženo vso noč preganjale mukepolne misli. Čutila se je neizrečeno utrujeno in globoko ponižano, da se mora kljub svoji imenitnosti posvečati takim „nizkim“ opravilom.

Naenkrat ji pride na misel slaven kipar, o katerem je slišala, da vso noč ni zatisnil očesa, ko se je eden njegovih kipov nahajal v peči, odkoder je imel priti dovršen in dodelan. Umetnika je namreč skrbelo, če se bo liv posrečil, odtod tako nemirna noč. Sedaj je začela naša žena primerjati sebe z onim kiparjem, svoj kruh z njegovim kipom. Kakšen velik razloček je v očeh božjih med kipom

in med kruhom? Če mislim na to, da mora biti moj kruh prav tako dovršen kot kip onega umetnika, ne najdem nobene prave razlike. V teh mislih je naša uteho in in ni več čutila v sebi trpkega ponižanja.

Vsaka reč je toliko vredna, kolikor pravega duha vliješ vanjo. Nič se ne zdi majhno in malenkostno tistemu človeku, ki s svojim velikim duhom vse presoje in preiščuje.

Ona žena je sicer dobro vedela, da je kip slavnega umetnika za človeško kulturo večjega pomena kot njeni kruhi, toda vedela je tudi, da je pa za njo samo, za njeno osebno kulturo v tej uri več vreden s potrpežljivostjo in vdanostjo pečen kruh kot z lahkoto spisana učena knjiga ali umetniško dovršena slika. Saj se je ravno pri neljubi peki kruha naučila s svojim duhom vladati nad seboj in nad materijo sploh — in prav v tem si je žena pridobila novih dušnih moči in je postala velika. Tako vzgaja in plemeniti vsako delo, ki ga opravljamo ne zgolj mehanično kot stroj, ne zgolj z rokami, temuč tudi z dušo in srcem. (Konec.)

NAŠA ORGANIZACIJA.

Izide tekem so nekateri krožki z začudenjem sprejeli. Pričakovali so lepših uspehov in kar ne gre jim v glavo, da je število odstotkov tako čudno nizko, čeprav so se tekmujoče članice dobro odrezale in navzoče sodnice prav zadovoljile. Kako je torej to uganko razrešiti? Ključ do rešitve je v pravilnem razumevanju razmerja posameznih članic do svojega krožka. Kako to? Naše tekme so tako zamišljene, da posamezna članica pri njih prav za prav izgine, tisti, ki tekmuje, je krožek. Tu pride v polni meri v poštev lepo, pa praktično kaj malo spoštovano geslo: Vse za eno, ena za vse! Kjer znajo Orlice to geslo v življenju udeleževati, tam so se vse za tekme pripravile

in prejele visoko število odstotkov. Kjer pa resnične vzajemnosti ne poznajo, so se mnoge polenile in niso prišle k tekmam. Morda so se namesto njih druge toliko bolj pripravile in skušale rešiti krožkovo čast — toda neopravičene odstotnosti nekaterih tudi največja pridnost drugih ne more nadomestiti. Če iz lenobe izostaneš od nedeljske maše, ti pet ponedeljkovih maš tega ne nadomesti. Nekaj tacega je tudi tu. Če se reče, da tekmuje krožek, je tudi sojen krožek! Da bi se vse Orlice prihodnje leto tega zavedale in ne izostajale lahko miselno od tako važne reči kot so tekme! Potem ne bo po objavi doseženih uspehov nikakega nepotrebnega razburjenja. Razumele? Upajmo!

VPRAŠANJA IZ ŽIVLJENJA.

Še enkrat o Kantovem izreku. (Dr. Mirjam Zalaznik.)

Dopis „neznane učiteljice“ v Vigredi št. 8, pg. 125, me je poučil, da sem bila v svojem izvajanju o Kantovem izreku „nismo zato na svetu, da smo srečni, nego zato, da vršimo svojo dolžnost“, premalo jasna; zaradi tega si dovoljujem podati par dopolnilnih misli kot odgovor na zgoraj navedeni dopis.

Predvsem bi naglasila, da ni bila razlaga namenjena v prvi vrsti učiteljicam, najmanj pa tistim, ki imajo že v sebi „tako živ in močen čut dolžnosti, da jim vseskozi lahko služi za življenjski princip“, pač pa onim, ki še iščejo in morda še niso imele prilike, seznaniti se podrobneje s pojmovanjem katoliške moralke o dolžnosti.

Zdeti se mi hoče, da izvira napačno tolmačenje mojega izvajanja iz nejasnega ali drugačnega pojmovanja izrazov „dolžnost“ in „sreča“. Glede dolžnosti moramo reči, da ima vsakdo izmed nas svojo življenjsko dolžnost, da spolnuje namreč na svojem mestu, ki ga

zavzema v svetovnem redu kot del vesoljstva, določeno, njemu odkazano nalogo, katera služi človeštvu in po njem eni ideji in enemu smotru. Govorimo pa tudi o dolžnostih, to so obveznosti, ki so ti odkazane kot človeku, kot kristjanu, po tvojem stanu in socialnem razmerju. — Pri „sreči“ pa nam ni misliti na gmotno blagostanje in sijajne kariere v raznih oblikah, marveč na tisto harmonično umerjenost in usmerjenost vsega človeka, ki ga duševno disponira (vsposablja) za doživljanje veselja. (Ne trdim pa: za uživanje in veseljačenje!) Pravtako večna blaženost ni posedanje pri neminljivi pojedinii, pač pa gledanje Resnice, za kar se moramo v življenjskem boju disponirati!

In baš dejstvo, da vlada v gotovih krščanskih krogih mnogo Kantovega duha, mi je dalo povod, izpregovoriti o tem vprašanju.

Odločno moram ugovarjati mnenju, da je bilo nepotrebno pokazati, kako Kantov izrek nasprotuje nauku Cerkve. Ista moralna teologija, ki razpravlja o dolžnostih, govori uvodoma o cilju vsega nrvstvenega stremljenja — in to je

„beatitudo“, blaženost. Kantovo naziranje pobija baš ta temeljni nauk katoliške cerkve; nisem tajila niti prikrivala, da ima tudi Kant popolnoma prav — do gotove meje; a priznati je treba, da se je tu zaokrenil na stranpot, po kateri mu ne smemo slediti. V dokaz za to, da Kant resnično pretirava in da to priznavajo i ljudje, ki niso katoliško orientirani, sem navedla Schillerjev izrek.

Po Kantu je dolžnost sama sebi namen in cilj, nekaj kar moraš storiti, kar tedaj ne more biti nikdar zaslužno. Dolžnost in nje izvrševanje pa ni cilj, saj ni dobrina; ona le ustvarja dobrine, je pot do njih; dobrine so cilj našim dolžnostim (n. pr. spoznavanje resnice — cilj znanstvenega delovanja; občečloveški blagor, napredek človeštva, večno blaženstvo.)

Naše dolžnosti so nekaj, kar smo sicer „dolžni“ izvrševati, ne pa nekaj kar „moramo“ storiti. Zato pa smo tudi odgovorni za njih izvrševanje in si ž njim „zaslužimo“ večno blaženstvo ali obratno.

Iz priznavanja naših dolžnosti se nam začneja razvijati čut za dolžnost. Zaključna misel, s katero sem baje zadela pravo, pa je le logično izvajanje iz vsega, kar sem povedala o Kantu in o naziranju glede dolžnosti. Ako se hočemo dotakniti vzgojnega vprašanja, bo treba soglašati s tistimi, ki trdijo, da bo morala moderna vzgoja upoštevati veselje pri izvrševanju dolžnosti kot enega najpotrebnejših faktorjev. Več vzgoje za veselje nam je treba! Mi poznamo samo veseljačenje, a pri tem veselja sko raj da nič! Z ukazom „to je tvoja dolžnost“ ne bomo vzgojili v onih, ki so nam izročeni v vzgojo, tistega neomajnega čuta dolžnosti in one zvestobe do dolžnosti, ki vztraja ob velikih življenjskih skušnjavah. Zazeljeni uspeh bomo dosegli samo, ako bomo znali vzbuditi veselje nad dolžnostjo, to pa ni mogoče, ako ne pokažemo razvijajoči se duši globljih smotrov in visokih, lepih ciljev, do katerih vodijo naša dejanja, naše misli, naše življenje. Da neupogljivo vztrajamo in zmagamo v tajnih in tedaj najnevarnejših skušnjavah glede svojih dolžnosti, je prepotrebno, da nosimo v sebi jasno zavest, za kaj in čemu naj jih vršimo z vso odločno zvestobo.

In s čim je bila izrečena trditev, da se je „motil in nas varal Kristus sam“? Pri malo pazljivosti ni mogoče prezreti izjave, da nam ostanje dolžnosti svete in da odklanjam le rigorizem. — Res je, da nam iz Kristusovih ust ni ohranjena beseda „dolžnost“. In baš On je ono ženo, ki je vsled svoje neutrudljive delavnosti tožila svojo sestro, da ji ne pomaga v gospodinjstvu, da tedaj ne vrši svoje dolžnosti, zavrnil z besedo: „Samo eno je potrebno!“ Čim globlje je razvit v kateri duši čut za dolžnost, tem večja je nevarnost, da postane vnema neurejena in pretirana, ki ji gre le za enostranski prosep enega poklica etc; ali kdo drugi vsled tega trpi, je vseeno. Ne vem, ali ima tista učiteljica res pravi čut za dolžnost, ki uporablja

ves prosti čas za pripravo, pa še v nedeljo zvečer ni dovolj pripravljena, ki pa potem v šoli zahteva, da otrok poda njeno predavanje s prav isto točnostjo in dovršenostjo od vsebine do stilistike; mislim, da bi bil izprehod prav tako važna dolžnost in manjša sitnost tudi —

Mnogo je opravkov, ki jih ne priznavamo za svoje dolžnosti, dosti ljudi, napram katerim se nam zdi, da nimamo obveznosti, pride doba, ko mislimo, da smo vsega razrešeni. A drugo imamo za svojo dolžnost in imenujemo tako, kar si samolastno izberemo. Mislim, da ni lahko najti prave mere zase in za druge.

Končno mi bodi dovoljena še neka literarna opazka. Zdeti se mi hoče nedostatek resničnosti, ako iztrgamo kak stavek iz vse njegove vsebine in ga podamo kot samostojen izrek tako, da nudi v tej obliki drug ali drugačen pomen nego v celotnem sestavu.

Odgovor gčd. Adi Š. — a) Beseda „rigorizem“ (od lat. rigor = hud mraz, trdota, strogost) služi v označevanje pretirane strogosti v npravstvenem naziranju ter brezobzirnosti v doslednem izvajanju etičnih načel.

b) Slovenskemu pravopisju odgovarja edino pisava „imperativ“; beseda je tujka po lat. imperativus = velelnik. Končnega v v slov. ne izgovarjamo kot f (kakor n. pr. Nemci, ki pišejo Imperativ). Možna je oblika imperativ. (s pikolo), ki je tedaj okrajšana lat. beseda in služi kot slovniški izraz za slov. „velelnik“.

Dr. Mirjam Zalaznik.

Kaktus. — Vsi kakti spadajo med debelo-listnice, ki so zelzate ali grmičaste z mesnatimi, sočnimi listi in s pravilnimi, popolnimi cveti. Imajo večinoma po 5, 10 ali 20 prašnikov in več (nadržalih ali podraslih) plodnic. Plod je ali glavica ali jagoda.

Kaktus je med vsemi cveticami najbolj potrpežljiv. Med vsemi lončnicami ostane najdalje brez vode pri življenju. Pri nas je znanih le 6—7 vrst kaktusov, drugod pa uspevajo še najrazličnejše vrste, ki so deloma pravi čudež lepote v stvarjenju božjem. Kjer solnce najbolj greje, ondi je kaktusov pravi dom. Zato poznajo v Afriki kaktuse, ki so 10 in več m visoki, toraj krepka drevesa. (Cereus giganteus) Dobijo se pa krasni kakti tudi v drugih deželah, po južni Evropi, v Meksiki, zapadni Indiji, severni Ameriki. Nekatere vrste kaktov napravijo lep rdeč sad, ki je užiten in še prav okusen. V Štanjelu na Krasu je bilo videti nekoč na vrtu kneza Fabianija krasne velike ksktuse, ki so imeli sadeže, podobne golobim jajcem.

V vrsto kaktov spada Epiphilium, ki ga gojijo le vrtnarji in bogati ljubitelji cvetic in je krasna sobna rastlina. Cvete zgodaj spomladi lepo vijoličasto. Sploh je kaktusovo cvetje izredno lepo, le žal, da je prav kratkotrajno. Za naše podnebje so najboljši oni kakti, ki imajo poganjke na tri robove in cveto živordeče. So najmanj občutljivi in ne potrebujejo posebne umetne vzgoje.

Kakti se razmnožujejo tako, da se delijo, kadar so že veliki, ali da se mlad poganjek (Hst) odreže, posadi v dobro rahlo zemljo in skrbno zaliva, da ima vedno vlažno. Pozimi jih je treba jako previdno zalivati, ker radi postanejo

črni in vsahnejo, če imajo preveč moko. Presajenim kaktom je dobro med rahlo zemljo namešati nekaj težke, tudi ilovice. Taka zemlja namreč ostane dalje časa vlažna. — *Cvetković.*

OD SRCA DO SRCA.

(POMENKI Z GOSPO SELMO.)

Moja dekleta!

Stopiti hočemo danes na tiho stezo, ki jo hodi dekle, ko se pripravlja, da zapusti krog svojih mladostnih družic in prijateljic da stopi v svoj pravi ženski delokrog, k stanici družabnega organizma, v družino, ki si jo hoče ustanoviti s svojim življenjskim drugom.

Poglejmo si to dekle natančno! Postala je resna; iz vsega njenega obnašanja odseva skrb, morebiti neznana bojazen pred nečem nepoznanim, pred razočaranjem, nesrečo? Toda oči ji žare v svetem ponosu; svesta si je velike, lepe in svete ženske moči, ki jo čuti v sebi baš zdaj, ko se pripravlja, da gre vršit poslanstvo žene na novo življenjsko pot.

O koliko jasnosti si želi! Življenjsko vprašanje in življenjska usoda, zakonski poklic, življenjski drug, dolžnosti v bodočem poklicu in njihovih mejah, potrebne moči, možnosti in zmožnosti ter materialne potrebe: vse to in tisoč drugih vprašanj se ji vsiljuje. Poizkusimo jih nekoliko razmotrivati!

Življenjsko vprašanje in življenjska usoda.

Sklep za vstop v zakonsko življenje je dozorelo delo celotnega človeka: razuma in srca. Srce se mora zlagati s srcem! Kjer ne razvne ma duš velika in prisrčna ljubezen, nego prevladuje hladno in razumno preračunavanje, kjer igra denar in podjetje glavno vlogo, tam se ne zblizujejo ljudje, nego se šarijo skupaj mrtve stvari. — Toda sveta zakonska ljubezen je največja velemoč stvarstva. Ona dviga ljudi v blaženstvo, da pozabljajo življenjsko bedo in razkrivajo neznane lepote sveta. S svojo vris-kajočo pesmijo budi umetnost in jo postavlja pred drugače neizvršljive naloge. Toda ne ona ljubezen, ki razpalja počutnost, ne ona, ki je le učinek zunanje vrednosti! Ljubezen je več kot prasketajoči ogenj, ob katerem se užge iskrica življenja! Lepa postava preide, rože na licih oblede . . . Prava ljubezen je cenitev notranje vrednosti, zblizanje in zedinjenje src. Ljubezen je čisti plamen, ki neugasljivo plamti v najglobljih globinah dveh duš, ju nerazdružljivo spaja, razčišča njuno celotno bistvo, ju navdušuje in krepi ter pripravlja tudi na življenjske žrtve.

A ljubezen je slepa in rada slepi. Morebiti najde pravo, a ni gotova v vsakem slučaju. Utrip srca ni vselej glas življenjske usode. Ljubezen potrebuje, kakor naša volja, vodnika, zvezdo-vodnico. Jasno in čisto oko ljubezni je

po božji volji pamet, razum, ki misli sam in si dá tudi svetovati. Kdor proti glasu svojega razuma razpolaga s svojim srcem, ga odpira le vplivom mladostnega hrepenenja in zahtevam čutnosti, ta tava v temi. Sam je odgovoren za vse, kar mu prinese bodočnost a tudi njegovim potomcem. — Duševno prosta in zrela osebnost — in le taka naj stopa v zakon — premisli, preden se odloči, prosi razsvetljenja od Vodnika človeške usode, je hvaležna za vsak nesibičen nasvet skrbnih staršev, vestnih in izkušanih zdravnikov in duhovnikov in si na ta način preskrbi jasnosti in gotovosti za name-ravani resni korak.

Jasnost o zakonskem poklicu.

Ni vse za vse in vsakega. Božje bistvo in njegova volja se zrcali v vesoljnem stvarstvu in posameznih stvarih v tisoč žarkih. Le v svojem končnem cilju in v neobhodno potrebnih sredstvih se strinjajo človeška pota, dasi so drugače povsem različna. Zato pa ni treba, da se na široki življenjski cesti vpreže vsadko v zakonski jarem. Če bi bila to nujna potreba, potem bi se pač morala pokazati za vse tudi splošna zmožnost in možnost. Toda življenjske razmere so take, da ne pridejo vsi do tega. Močna žena, ki ni našla priložnosti za zakon ali jo je zamudila, se mora zadovoljiti s seboj, iskati in doseči samostojne življenjske cilje, ki gotovo dosežeje ali celo nadkrilijo zakonsko srečo. Kdo bi si upal manj ceniti ladje na odprtem morju, ki jih brezobzirno mečejo viharji sem in tje, od onih, ki jih skrbno vodi krmar in se zasidrajo v varnem zalivu — zakona?

Ali pa ni tudi mogoče, da pokliče Bog in zahteva vso ljubezen záse? Moder in srečen, komur zadošča Bog sam! Na nedostopnih stezah večne Lepote in neizpremenljive Dobrete stopa varno in veselo! Pa naj tudi čutni človek tega ne razume in smatra naravni nagon za jekleno vez, ki vsakega priveže na svet in uživanje, pa naj svet poveljuje čutnost kot največjo življenjsko slast in naj zasmehuje kot norce vse one, ki so se temu odpovedali — kljub vsemu je prostovoljna odpoved nekaj krepostnega in vzvišenega nad vse vsakdanje. „Kdor more razumeti, naj razume“. — In kdor razume, ne uniči svoje narave in ne zmanjša njenih zahtev, toda dvigne in oplemeniti jo. Plemenite in svete žene, ki so se odpovedale ljubezni moža in so služile otrokom, ki jih niso same rodile, spričujejo, da jim je postala Bogu darovana čistost korenina njihove moči in krona njihovega poklica.

Pa tudi sicer je mogoče najti samostojno pot k sreči in vršiti za človeštvo večja dela, ki bi jih zakonska zveza in družinsko življenje gotovo ovirali.

„Zakaj si nisi poiskal žene?“ so vprašali nekoč velikega Michelangela, a on je hitro in točno odgovoril: „Le preveč je imam, žene, ki mi da toliko opraviti, namreč moja umetnost. In moji otroci so moja dela, ki jih bom zapustil.“

Jasnost o življenjskem drugu.

Že naši pradedje so vedeli, da pri vstopu v zakonski stan vprašanje o starosti ni baš na zadnjem mestu. Največji grški mislec se izraža o tem sledeče: „Prevelika razlika v letih med zakonci povzroča razdvojenost in nerazumevanje.“ — Kaj boš pomenila za moža, ako si še otrok — brez telesne in duševne zrelosti? In kaj mu hočeš biti, če si mnogo starejša od njega? Odcvitajoča žena mora biti duševno visoko izobražena, ako hoče zadovoljiti mladega moža. Čim starejša si, tem manj materinskega veselja. In harmonija med Vama — ki, mimogrede povedano, zaradi različnih značilnosti moža in žene nikoli ni popolna, — naj bi bila vendar vsaj kolikor mogoče čisto sozvočje obeh značajev! Za moža ti je izbrati le takega, ki bi si ga želela za najboljšo prijateljico, če bi bil žena.

In stališče izvoljenca napram solncu človeškega življenja, napram veri? Ali ni to najsvetejša zadeva neveste? Ali je sploh mogoče

iskreno, popolno zadovoljujoče združenje za življenje, ako duši ne združuje temeljno versko prepričanje ali če so celo najsvetejša verska čuvstva v zasmeh? — Kdor trdi, da enotnost v veri ne spada k zakonski sreči, ta pač ne ve, kaj je bistvo sreče in ljubezni. Sreča je popolna harmonija in za ljubezen je ta enotnost prvi pogoj, ki ga zahteva ali ustvari. Kjer pa tega ne doseže, ni popolne sreče. Religija (vera) je najsvetejša dolžnost, najmočnejša sila in najtežja odgovornost. Čim globlje je dekle v svojem mišljenju, čim jače stremi njena duša kvišku, tembolj občuti veliko praznino v zakonu, kjer ni enotnosti v veri.

Mlada ljubezen, zlasti ona, ki se je napila opojnosti iz sladkih, neresničnih romanov, je seveda tudi v tem oziru lahkomiseln. Vidi le svetlobo in luč, čuti le sladkost in blažnost, visi na trenutku, se ne boji niti potvarjanja in laži. Resnično življenje pa kmalu odgrne zagrinjalo in pokaže stvari, kakršne so. In kaj potem, če resničnost za tem zagrinjalom ne odgovarja idealnim sanjam? Kdor pade iz oblakov, pade na trdo. Žalostna resnica je pač ta, da se mnogi ljubijo, ne da bi se poznali, ker če bi se poznali, bi se ne ljubili. (Dalje sledi)

Odgovori na pisma g. Selmi pridejo prihodnjič. Deloma so pisma prepozno došla, deloma je bila g. Selma odsotna.

SESTRE SESTRAM.

Šmartno ob Paki. Kajne, drage Vigrednice, od nas ste pa še prav malo slišale? Da tudi tukaj delamo, je jasno pokazal dan 3. avgusta, ko se je vršila pri nas okrožna orlovska prireditiv. Vzlic slabemu vremenu je prihitelo veliko število članstva iz celega okrožja in srenje. V izbranih, jednatih besedah sta došle brate, sestre in druge goste pozdravila brata okrožni predsednik in odsekov načelnik. Nato smo korakali v sprevodu k sv. maši, ki se je vršila na prostem. Krasen je bil pogled na to četo krepkih in čilih mladih ljudi! Med vso službo božjo je bilo obnašanje vzorno. Tu se je videlo, kakšna so naša načela in kakšen naš cilj. Po končanem sv. opravilu smo odkorakali na telovadišče. Slavnostni prostor je bil kaj ugodno izbran in lepo prirejen. Točno ob 3. uri se je pričela telovadba, s katero smo vztrajali do konca kljub neugodnemu vremenu. Po telovadbi je imel zastopnik O. P. krasen, nav-

duševalen in v srca segajoč govor. Da, marsikdo se je takrat navdušil za naše ideje, kajti pokazali smo, da imamo res dobra, prava načela in da se jih tudi držimo. Res, prijeten je bil ta dan za nas; zato hočemo kljub raznim težkočam nemoteno korakati naprej in navzgor -- navzgor k „Solncu“. Bog živi!

Lojzka Primožič.

Vinica ob Kolpi. Včasih se je hotelo zdeti, da so naše Orlice nekoliko pozabile, da so članice tako lepe organizacije. Sem in tam so postale nekako zaspane. Ampak ko je šlo za to, da se dostojno obhaja slovesnost blagoslovljenja novega orlovskega prapora, so bile vse pridne in složne in pozhrtvovalne. Tako je prav! Toda vedite: le vztrajno, stanovitno delo v organizaciji vas bo napravilo šele za prave Orlice. Novi prapor je tudi Vaš delež: naj Vas bodri k vztrajnemu delu!

Opazovalec z Vinice.

UREDNIŠKA MOLČEČNOST.

Neizogibni tiskarski škrat se je vlihotapil tudi v našo „Vigred“. V zadnji števec je napravil prav debele nerodnosti. Zato blagovolite popraviti:
Str. 136, vrsta 10, namesto „in sinktivno“, beri instinktivno.

Str. 137, vrsta 40, mesto: odzdravi gorko naj tvoje oko, beri: odzdravi gorko naj jim tvoje srce.

„ 138, „ 3, mesto: istega, beri: čistega.

„ 139, „ 2, mesto: ogaben, beri: ugoden.

ZA OČI IN ROKE.

Slika XXIV. kaže vogel za robec v naravni velikosti, t. j., da ga kar lahko preneseš na blago. Zobčke pomnoži do prihodnjega vogla in v obratu na vse štiri strani robca. Okrašen vogel je navadno samo eden, ker bi bilo preveč dela za vse štiri. — S trikotom razdeljene kroge izdelaj lahko polno, namreč označene tri dele, trikotnik z navadnim stebličastim vbodom. Ostale štiri kroge izdelaj polno ali s stebličastim vbodom. Istotako vejice. Pike med vejicami lahko polno, lahko pa jih tudi izpustiš. Tvojemu okusu je tudi pripuščeno, da izdelaj kroge, ki so uvrščeni v venček, vse polno, ali vse z luknjico. Ali, da izpustiš srednjo vejico in narediš mesto nje svoj monogram. Lahko tudi narediš na vsakem robčku drugače in zato prinese Vigred še druge risbe v ta namen. — Robec si napraviš iz belega blaga, platna ali šifona, tudi iz kotonine, ki se pa rada zelo skrči. Velikost robcev je (za praktično porabo) 38 do 50 cm v kvadratu za ženske; (moški robci so navadno nekoliko večji). Vendar odmeri par cm več, ker drugače ne moreš izvršiti zanjkanih zobčkov okoli.

Slika XXIX. in XXX. imata nekaj oblik, ki jih rabimo včasih, da jih natrosimo kot okraske na večje kose blaga, ki jih potem porabimo za zastore, bluze, obleke, predpasnike, prte, prtiče

in drugo. — Ker je tu že prava velikost, jih je treba le prenesti na blago. Ako jih izvršimo v živih barvah, so ti okraske posebno učinkoviti. Seveda je treba za eno in isto blago uporabiti le en okrasek ali vsaj samo take, ki si niso popolna tuji.

Vigred izhaja po možnosti vsak mesec. List izdaja Oriška podzveza v Ljubljani — Uredništvo in upravni v Ljud. domu. Za članice je list plačan s članarino, za druge stane 25 Din; če se naroči 15 izv. le 20 Din. Odg. urednica: Cilka Krekova. Tisk tiskarne Tiskovnega društva Kranj. 3039—24